

Oktatas a szederfa es selyembogar temyeszteseröl. (Unterricht zur Cultur der Maulbeerbäume und der Seidenraupen.) (hung.)

Egyet. ny.
Buda 1843

Signatur: 17372-B
Barcode: +Z158836307
Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ158836307>
Umfang: Bild 1 - 60

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzanangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

Ca. 19. F. 49.

KAIS. KÖN. HOF BIBLIOTHEK

17.372-B

ALT-

Ca. 19.

OKTATÁS

A'

S Z E D E R F A

ÉS

SELYEMBOGÁR

TENYÉSZTÉSÉRŐL

IRTA

FELSŐ-RÁSZTOKAI

MATUSKA JÓZSEF,

felső-rakonczi evang. lelkész, hontmegyei táblabíró,
egy selyemtenyésztő intézet tulajdonosa, több gazda-
sági egyletek rendes, 's a' bajor királyi selyemtenyész-
tő társulat levelező tagja.

Nyomatott a' szerző költségén.

Egy példúnynak ára 10 kr. pp.

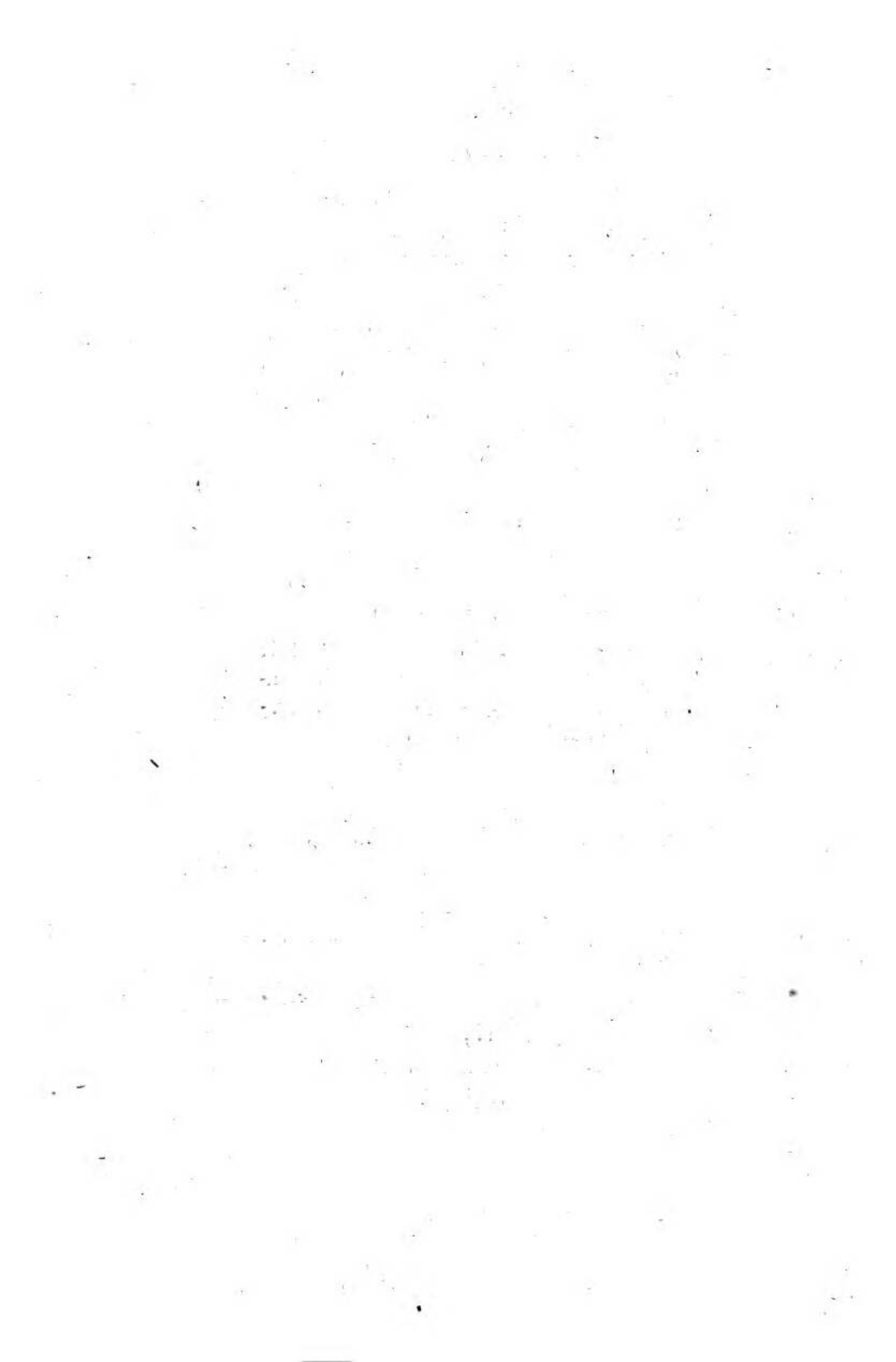
A' jövedelem a' szederfák szaporítására van ajánlva.

B U D Á N,

A' M. K. T. EGYETEM BETÜVEL

1 8 4 3.

17372-B.

É R T E S Í T É S.

E' könyvecskének a' nagy érdemű közönség elébe bocsátása t. Hontmegye rendelése következtében történt. Midőn t. i. az e' megyében létező Gazdasági Egyesület a' t. Karok- és Rendeknél a' szükséges és korszerű oktatás előmozdításáért esedezett, ennek folytában az 1842-dik évben közgyűlésileg 1450-ik szám alatt olly meghagyásu megyei kegyes végzés hozatott, hogy a' dolgozó néposztály anyagi jóléte előmozdítása végett, e' selyemtenyésztési oktatás 250 példányban a' nemesi pénztár költségén kinyomatván, a' nép között szétosztassék, annál is inkább, minthogy a' t. Karok arról is értesítették, hogy e' munka megvizsgáltatás

végeztével az Egyesületnek visszaadák ama jelentés mellett, hogy: ők ez oktatást olly tökéletesnek találják, mellynél mindeddig, a' falusi iskolák számára e' szakban jobb, népszerűbb, értelmesb és czélszerűbb előadás aligha létezik.

Palásthon, január 28-kán 1843.

Nedeczky László,

a' hontmegyei fiók gazd. egyesület elnöke.

Jóakarató figyelmeztető szavak az érdeemes tanítókhoz.

A' tanító, ki 12 évet haladó ifjúság körül fáradozik, egy iskolai év alatt más tanítványok mellett, ez oktatást is bátran elvégezheti, annál is inkább, hogy itt, mint azt mindenki könnyen átláthatja, egy sorocskát sem kell szóról-szóra szajkóként betanulni; mert ha valahol a' tapasztalati tanulmányok gyötrelmes könyvnélküli tanulása hasztalan, úgy az itt bizonyosan legártalmasb. Tegye csak ez oktatást magáévá a' tanító annyira, hogy könyvnélkül képes lehessen kérdéseket eleve-
nen 's érthetőleg tenni, és reájok a' szükség esetében felelni, akkor növendékei tökéletes feleleteik örömet szerzendnek neki, és ha ta-

nitványinak vérökké teendi amaz igazságot, 'ludendo discimus', jártasságát bizonyítandja be, főkép, ha az elméletet a' gyakorlattal köti össze, azaz: tanítványit vagy kertébe a' szederfákhoz, vagy selyembogaraihoz bevezetvén, ott a' tetteges mutogatások mellett a' megtanultakat ismétli. Milly élvezetet nyujt e' tanításmód mind a' tanítóra, mind a' gyermekekre nézve! Hol pedig a' tanító keze alatt kisebbkorú gyermekek és csak téli hónapokban vannak, ott ez oktatásnak két év alatt történendő előadását ajánlom, akkép, hogy az első évben az eledelről szóló első részt, a' másodikban pedig a' hely és követendő szabályokról értekező második és harmadikat tanítsa úgy, hogy minden évi pályán az előszót, a' selyemtenyésztés hasznáról előbocsássa. Feleslegesnek tartom a' jó kátechétát figyelmeztetni, hogy növendékei adandó feleletükben a' kérdéseket ismételjék; minthogy ez figyelmüket éleszti, ébren tartja, és őket tökéletes feleletek adására szoktatja, holott különben a' tanító csak fél feleletet nyerend és fáradsága siker nélkül

maradand. Tekintetbe veendő lesz tehát intésem, mit az első, 2-dik és 3-dik kérdésben 's a' reá következő feleletben a' tanítónak adni szándékoztam; mert a' következő feleletekben eltűnik azon ismétlés, — nem azért, hogy az érintett ismétlési mód kimaradjon, hanem azon okból, hogy e' munkát illy ismétlésekkel nagyobbítani nem akarám, e' hiány kipótlását a' tanító okossága-'s bölcsességére bízván. Ön-kint értetődik, hogy a' tanítónak, szinte minden tanulónak vagy legalább lehetetlenség esetében, azok nagyobb részének e' könyvecskét birniok kell, ha akarjuk, hogy ez oktatás gyümölcshozó legyen. Figyelmeztetem továbbá a' selyemtenyésztés kedvelőit, — főkép amaz érdemes tanítókat, kik magokat és az ifjúságot a' nagy hasznat hozandó szederfatenyésztéssel és selyembogarak nevelésével foglalatoskodtatni szándékoznak, hogy én őket tovább is jó és fris szedermaggal (mi ritkán kapható), és selyembogár-tojással évenként, míg a' nálam levő mennyiség el nem kel, ellátandom, mint szinte azon egyéneket is, kik aziránt hoz-

VIII

zám bérmentes levelekkel folyamodandnak. E' legszebb működésre az Istentől áldást, Hazám-nak pedig a' dolgozó néposztály javára kitűzött céljában sikert óhajtok. —

F. Rakonczán télhó 1-jén 1843.

A' s z e r z ő.

ELŐSZÓ.

A' haszonról, mi a' selyembogarak-neveléséből ered.

Kedves gyermekeim!

Miután tavaszkor a' földművelő mezei munkáit véghezvitte, tudniillik szántóföldeit bevetette, szőlőit megmetszette, kerteit bekapálta, a' kellemetes napsugaraival minket melegítő május közepétől június utójáig sok munkával mind addig nem foglalatoskodik, míg a' jó Isten a' szép aratás idejét el nem hozza. 'S ha ti tőlem kérdeznétek: mit csinálhatna a' földművelő e' hat hét lefolyta alatt legnagyobb haszonnal, úgy hogy mi is — kiváltkép ha már az iskolát elhagytuk — segítségül lehetnénk, 's becsületes gyermekként élelmezésünket megkereshetnénk? Én semmiféle kedvesebb 's hasznosabb munkát mind nektek, mind édes szülőiteknek nem ajánlhatnék, mint a' selyembogarak nevelését, és pedig azon oknál fogva, hogy e' munka nagy hasznot ígér 's azt meg is adja. Azért kérdem:

1. *K. Melly időt rendelt az Isten a' selyembogár tenyésztésére?*

F. Az Isten a' selyemtenyésztésre rendelte ama hat hétből álló időt, melly május közepétől szent János-napig, vagy junius utójáig terjed.

2. *K. Nincs-e a' mezei gazdának 's földmivelőnek e' hat hét alatt egyéb munkája?*

F. A' jó mezei gazda és földmivelő valamint mindig, ugy ez időben is mind magának, mind cselédének hasznos foglalatosságot tud ugyan találni; de legalkalmasb 's leghasznosb foglalatosság ez idő alatt a' selyembogarak nevelése.

3. *K. Miért olly hasznos e' munka?*

F. Azért, hogv e' rövid idő alatt a' földmivelő annyit szerezhet magának, hogy a' selyemből kapott pénzzel adóbéli tartozását évenként kifizetheti, 's azon kívül sóval vagy egyébbel is elláthatja háznépét.

4. *K. Miért hasznos még e' tenyésztés?*

F. Azért is, hogy e' gazdaságtól sem adó nem fizettetik, sem dézma nem adatik, és a' szapora növesű szederfa, (melly némelly tájakon eper, nálunk közönségesen szederfának neveztetik), több hasznot hajt, mint az alma-, körtvély-, szilvafa 's a' t. minthogy minden esztendőben fordítható selyembogár-nevelésre, és levelei kártékony hernyók pusztításainak nincsenek kitéve. *)

5. *K. Miért hasznos harmadszor?*

F. Harmadszor még azért is hasznos: hogy e' fog-

*) Itt figyelmeztesse a' tanító az ifjúságot; hogy a' szederfák, és a' selyemtenyésztés miatt nem szükséges, de nem is jó elhanyagolni a' gyümölcstenyésztést.

lalatosságot inkább mulatságnak mint munkának kell nevezni, 's hogy e' munkácskát egy öreg asszony egy gyermekkel könnyen megteheti, és csak az utolsó két hétben kerül több dologba.

6. *K. Negyedszer miért?*

F. Azért, mert jó királyunk e' gazdaságot azal mozdítja elő, hogy kiki selyem-gubóit úgy, mint a' bogarak által fonva vannak, eladhatja; szüksége sincs vevőre várnia, mint ez a' búzával, bórrel 's a' t. történni szokott.

7. *K. Miért hasznos még e' foglalatosság?*

F. Azért is ötödször, hogy csak csekély és pedig egynehány krajczárból álló kiadás, (ugymint a' selyemtojásra, mellyből kiköltetnek a' bogarak), kívántatik e' gazdasági ág megkezdésére.

8. *K. Tudod-e hatodszor is, miért hasznos e' gazdaság?*

F. Mivel szorgalmatos vigyázat, vagy gondviselés mellett e' munka mindenkor sikerül, 's az ebből eredő hasznot sem a' jégeső, sem a' derek, sem a' vizek tőlünk el nem rabolhatják, a' mi gabonánkkal, szőlőinkkel gyakran megesik.

9. *K. És így, ha tanácsomat követni, és selyembogarakat haszonnal nevelni akarsz, mi kívántatik ahhoz?*

F. Háromféle kívántatik:

1. Elegendő és jó eledel.
 2. Elegendő, világos, és száraz hely.
 3. Táplálás mellett vigyázat, és e' szabályok szoros megtartása.
-

ELSŐ RÉSZ.

Elegendő és jó eledelről.

A. A' szederfák szaporítása.

10. *K. Micsoda eledelt kívánnak a' selyembogarak?*

F. A' selyembogarak kívánják 's eszik a' szederfa-levelet.

11. *K. Ha ez új gazdaságot megkezdeni akarjuk, miről kell legelsőben gondoskodnunk?*

F. A' szederfának neveléséről és szaporításáról.

12. *K. Mikint szaporíthatók e' fácskák?*

F. Szaporítatnak vagy szederfa-magról, melyet bevetünk, vagy kész fácskákról és legalsóbb csemetékről, midőn homlításokat tevén, azokat más esztendővel a' fa derekától elválasztjuk 's az iskolába átültetjük.

13. *K. Minő fácskák jobbak, azok-e, melyek a' homlításból, vagy melyek magról nőttek?*

F. A' magról szaporított fácskák sokkal jobbak, mint a' homlítás által neveltek.

14. *K. Miért?*

F. Azért, hogy a' magról kinőtteknek jobb és vastagabb gyökereik vannak, mint a' homlítottaknak, hol a' gyökerek igen vékonyak és gyengék.

15. *K. Így tehát nem is kellene homlíttani illy ágascskákat, ha belőlek nem olly szilárd fűcskák neveltetnek, mint a' veteményezés által?*

F. Illy ágascskák minden esetre — kivált midőn veteményezésünk sikeretlen marad — homlíthatók, mint-hogy illy fák eleven sövényeknek használhatók, ámbár az eleven sövény is sokkal erősebb, ha mag által szaporított fákból áll.

16. *K. Hogyan láthatjuk el magunkat szederfákkal?*

F. Ha azokat vagy készen megkapjuk 's átültetjük, vagy magról felneveljük.

17. *K. Hányféle a' szederfa-mag?*

F. Nálunk kétféle: fehér és fekete, ámbár kék szeder is van; de ezek a' feketéhez számíttatnak.

18. *K. Melly levelek hasznosabbak a' bogarak etetésére?*

F. A' selyembogarak mind a' kettőnek leveleit eszik ugyan; de a' fehér szederfa leveleivel hasznosabb őket táplálni.

19. *K. Miért?*

F. Azért, hogy a' fekete gyümölcsű szederfa leveleitől a' selyem nem olly vékony 's puha, mint a' fehérétől; sőt több selymet is adnak olly bogarak, mellyek a' fehér gyümölcsöt hozó szederfa leveleivel tartatnak.

20. *K. Hogyan lehet jó szederfa-magot szerezni?*

F. Szedetik jól megérett szeder olly fáról, mellynek levelei abban az esztendőben le nem vevődtek; az tiszta edénybe tétetik, kezekkel vagy lábakkal összezuzatik, 's miután az néhány napig edényben állott, víz töltetik reá, 's arról minden tisztátalanság leszűretik, mig végre mind a' víz, mind a' mag tiszta nem marad, azután árnyékos szellős helyen szárítatik, 's a' kiszáritott további szükségre eltétetik.

**B. A' szederfamag alá kitzűzött ágynak
elkészítéséről 's a' veteményezés
idejéről.**

21. *K. Melly időben kell e' magot elvetni?*

F. Aprilis vagy tavasz hó végén, mikor már erős derektól nem tarthatni.

22. *K. Hogyan kell a' földet ama mag alá elkészíteni?*

F. A' földet még ősszel mélyen meg kell kapálni (legjobb arra az új föld), azután a' veteményezés előtt két vagy három héttel, utoljára még egyszer azon napon, melyen a' mag bevetetik.

23. *K. Hogy vettetik el azután?*

F. Ugy, hogy az elkészített földben két lábnyi széles ágyak csináltatnak, 's mindeniknek közepén egy hüvelyknyi mélységű barázdát vonsz, 'ebbe a' magot behinted, jó 's érett trágyával összekevert földdel betakarod, ennek fölületét gereblyével egyenessé teszed, de úgy: hogy a' mag egy rakáson ne maradjon, hanem három hüvelyknyire legyen egymástól.

24. *K. Hogyan kell e' magot a' vetésre elkészíteni?*

F. Aprilis 15-kén e' magot tiszta apró homokkal összekeverve tedd egy tálba vagy tiszta dézsába, folyam- vagy kútvízzel nedvesítsd, 's békességes helyre legjobb meleg szobába 14 napig tedd el. Szükséges leendő e' magot néhányszor kézzel összekeverni, hogy egyaránt feldagad hasson, mert különben a' csírázás könnyen megronthatná.

25. *K. Minő hasznát vesszük e' munkának?*

F. E' magnak áztatásából ama haszon ered, hogy

az öntözgetésbeni fáradságunk szükségtelen; azután nem kell tartanunk, ha korán elvetettük, hogy ki fagy vagy ki nem kel, főképen midőn a' föld a' sok öntözgetés által megkeményedvén, a' kicsirázott magot kemény héján át nem eresztené; most pedig minden csonkítás nélkül egy-egy latból 15 ezer fácskát várhatunk. *)

26. K. Mit kell tenni, hogy a' mag a' földben meg ne fagyjon?

F. A' barázdát, mellyben a' mag van, vesszőkkel 's ágakkal be kell takarni.

A' magágyban az első évi fácskák neveléséről.

27. K. Mire kell figyelmezní, hogy a' fácskák magból nőjenek?

F. Az ágyat tisztán kell tartani, gaztól kigyomlálni, és szárazság idején reggel nap felkölte előtt, este pedig napenyészte után öntöző kannával megöntözni.

28. K. Mit kell azután a' kikelt fácskákkal legelső hidegig tenni?

F. Semmi egyebet, csak hogy, miután a' fácskák negyedik leveleiket kihajtották, ama vesszők el ne melőztessenek, a' fák mellett megkeményedett föld felkaparításék, és minden gaztól tisztán tartassék.

29. K. Hogyan kell e' fácskákat első télen a' kivesztéstől 's nagyobb dértől védelmezni?

F. Szükség azokat levelekkel vagy szalmával egy maroknyira betakarni.

*) Egy lat 16-od részében 1600 és így az egész latban 25600 mag foglaltatik, miből, jó ápolás hozzájárultával, több kikel 15 ezernél.

A' magágyban a' második évi fácskák neveléséről.

30. K. Mikép *kell bánni ama fácskákkal más esztendőben?

F. Más esztendőben, midőn a' tavaszi nap melegíteni kezd, ama levelek vagy szalma a' fácskákról levétessék, és a' fácskák a' földnek felolvadtával, ha egy lábnyi magasságra 's lúdtoll vastagságra megnőttek, az ugynevezett iskolába ültetessenek.

31. K. Mit kell velők tenni, ha e' magasság- és vastagságot még el nem érték?

F. Illy gyenge fácskák még ez évben is ama helyen meghagyatnak, megfagyott vagy kiszáradott hegyök éles késsel vagy arra készített ollóval három vagy négy szemig lemetéltessék, körülek a' föld megkapáltassék, gaztól tisztítassék és szárazság idején öntöző kannával megöntöztessék.

C. A' szederfa-iskolák helyéről.

32. K. Minő hely legjobb szederfa-iskolának?

F. A' szederfa-iskolára legjobb olly domb, melly délnek fekszik 's nem igen magas.

33. K. Miként kell elkészíteni az iskola helyét?

F. A' föld, mit szederfa-iskolának kijelöltünk, jól megkapáltassék vagy megszántassék, és ha terméketlen, tehén- vagy juhtrágyával el kell azt látni.

34. *K. Mité tetetik azután az iskolául kitűzött helyen?*

F. Midőn a' föld így ki van mívelve, az egész föld zsinorral úgy méretik föl, hogy a' fácskák egyik sora a' másiktól félölnyre legyen p. o. így: két ember megfogja a' zsinort, mellynek mind a' két végéhez karó vagy pálcza van kötve, mellyel a' feszített zsinor erősítetik. E' zsinor mellett egy dolgos keskeny kapával lineát vagy barázdát csinál, midőn a' másik mind a' két részről félölnyi szélességet kijelölt, melly jegyekre ismét a' kifeszített zsinor áttétetik, és mellette barázda ásatik 's hasonlólág méretik ki az egész e' szederfa-iskolára kijelölt föld.

35. *K. Mi tetetik e' lineákkal kijelölt földdel?*

F. Itt az első és második linea között fekvő föld a' barázdának egyik oldalára, melly a' járásra szükséges, avagy az utra másfél-lábnyi mélységre kihányatik; ez ároknak elvégeztével azután a' következő félölnyi hely egészen meghagyatik, és ismét a' negyedik és ötödik linea között levő föld kihányatik úgy, mint az első ároknál, 's így az egész szederfa-iskolára kijelölt tér megbarázdáltatik.

36. *K. Melly időben kell az iskolára szükséges árkokat kiásni?*

F. Ez árkok kiásására legalkalmasb idő az ősz, hogy a' kihányt föld télen által kifagyhasson, és az árkok hónedvességgel elláttathassanak; mert ez gyakran többet ér a' legjobb ganajnál.

37. *K. Nem lehetne-e e' munkát tavasszal is megtenni és amuz árkokba nyomba az iskolát telepíteni?*

F. E' munka tavaszkor is végbe vihető ugyan, de nem olly sikerrel.

Szabályok a fácskáknak magágyból kiültetéséről, 's a' reájok fordítandó gondviselésről az első iskolai évben.

38. K. *Miképen ültetnek át a' fácskák iskolába vagy az árokba?*

F. Előbbi helyökből lassan, gyökereik megsértése nélkül, kapával kiemeltetnek, de nem több számmal, mint a' mennyit egy nap alatt elültethetni, nehogy hajgyökereik a' levegőn vagy napon kiszáradjanak.

39. K. *Hogyan kell a' fácskát elkészíteni az iskolában ültetésre?*

F. Minden olyan fácska először a' középső szív vagy karó-gyökerétől megszabadítatik úgy, hogy csak két hüvelyknyi hossza maradjon neki, a' többi gyöke-
rek pedig, ha az ásóval megsértettek 's megcsonkítat-
tak, alólról fölfelé éles késsel úgy metéltetnek el, hogy a' vágás földre feküdjék; ennekutána ugyanazon fácskák az ároknak mind a' két oldalán szinte félölnyi-
re egymástól sorban berakogattatnak, gyökereik por-
hanyu földdel betakartatnak, gyengén megnyomogattat-
nak és utóljára, midőn az árok minden oldala be van
telve, a' föld egyenlővé tétetik, és minden fácska meg-
öntöztetik.

40. K. *Megvan-e már mind téve, mi az iskolában ültetéshez tartozik?*

F. Még nem: mert tetejüket, meddig a' dér meg-
rontotta, egészen az elevenig le kell metszeni; vala-
mint ott is, hol a' fának hibája nincs, három hüvelyk-
nyire a' föld felett megrövidíteni.

41. *K. Melly időben lehet legjobban e' fácskákat ültetni?*

F. Legjobb idő arra martius elejétől — miután a' befagyott föld felolvadt — majusig, míg a' bimbók ki nem hajtottak; ámbár némelyek ősszel is, a' levelek lehulta után, szoktak fácskákat átültetni.

42. *K. Mire kell még vigyázni e' munka mellett?*

F. Arra kell még ügyelni, hogy ama fák, melyek reggeltől fogva estig be nem ültethettek, földdel betakartassanak, és a' tovább elküldendőeknek gyökereik nedves mohval körülkerítessenek, derekaik pedig szalmával begöngyölítenek.

43. *K. Hát az egész esztendőben mit kell tenni az ilyen iskola mellett?*

F. Azt, hogy a' fák a' gaztól szorgalmasan tisztíttassanak, szárazság idején öntöztessenek, és legalább háromszor szőlő-hegyi módra bekapáltassanak.

44. *K. Az esztendő végén a' télnek elérkeztevel mit csináljon a' jó kertész első évi iskolája körül?*

F. Csak azt, mit az első télben velök tett a' magágyban, t. i. az iskolát takarja be levelekkel vagy szalmával 's úgy hagyja tavaszig; ámbár némelyek ezt nem teszik, 's a' fácskákat minden ortalom nélkül hagyják tudván, hogy két vagy három éves fa a' hidegtől egészen ki nem vész.

45. *K. Mitevő légy ama fácskákkal, melyek kis növények miatt a' magágyból ki nem ültettek?*

F. Azt, hogy a' magágyban elmaradt fácskákat szorgalmasan a' gaztól tisztítsad, megkapáld, és tél előtt levelekkel vagy szalmával betakard; ámbár jobban cselekszel vala, ha úgy a' kicsinyeket, mint nagyokat a' magágyból kiszetted, és az iskolába külön a' nagyokat, és ismét külön a' kisebbeket átültetted volna.

A' második évi iskolafákrol, neveltetésük- és műveltetésükröl.

46. K. *A' második évi iskolafácskák körül mit kell tenni?*

F. Csak azt, mit az első évben; az iskola-ágakat megkapálni, a' gaztól kitisztítani, és a' megfagyott vagy nap sugáritól kiszáritott hegyöket lemetszeni.

47. K. *Nem lehet-e más esztendőben ismét fácskákat átültetni?*

F. Igen is, ama fákat, mellyeket eleven sövényre akarsz fordítani, az iskolából kihúzni 's velök az érintett módszer szerint banni lehet.

48. K. *Mit kell tenni ama fácskákkal, mellyek még az iskolában elmaradtak?*

F. Olly fákat még amaz esztendőben ott kell nevelni, oldalaslag növä ágaikat vagy egészen a' deréktól, vagy csak két szem meghagyása mellett kell lemetszeni.

49. K. *Minő magasságra nőnek e' csemeték második esztendőben?*

F. E' csemeték jó nevelésük mellett 's jó földben 7 és 8 lábnyi magasságra nőnek.

50. K. *Mit kell tenni e' fákkal őszkor?*

F. Ha egészséges fákkal akarunk birni, most az ideje, miután leveleik lehullottak, az oldalaslag növä ágak tötüli elmetszetésének, és a' következendő tavaszkor — mint harmadik iskolai évben — ama helyre, hol azokat állandóul hagyni akarjuk, átültetésének.

51. K. *Mások javaslatánál fogva, miként kell banni a' fácskákkal e' második évben?*

F. Némelylek azt javasolják, hogy második isko-

lai évben a' szederfa-iskola jól megkapáltassék, és e' megkapálás után minden fácska a' földtől jó fűrészszel elmetszessék, késsel megsimítassék, és három hüvelyknyire a' fától karó állítassék fel, hogy megtudjad, hol áll a' tőke.

52. K. *Mások ismét mit javasolnak?*

F. Mások ez esztendőben azt javasolják, hogy tavasszal egy vagy két alsó szem a' tőkén hagyassék, és e' jel fölött a' fa lefűrészeltessék.

53. K. *Hát mások még mit vélnek jónak?*

F. Hogy egyedül a' vékonyabb 's gyengébb fácskák fűrészeltessenek le.

54. K. *Melly módszer legjobb?*

F. E' második iskolai esztendőben jó 's bátorságos bánásmód e' kétféle: vagy egészen hagyatnak a' fácskák minden lefűrészelés nélkül, vagy pedig mind egytől-egyig a' föld színén egyformán lefűrészeltetnek.

55. K. *Mi történik az elsővel?*

F. Ama fák, mellyek le nem fűrészeltetnek, csak az oldalas növésektől 's ágacskáktól lesznek megtisztítandók, és miután 7 lábnyi magasságra felnőttek, tejeik lecsipdestetik vagy lemetszetik, hogy annál jobban vastagodjanak, ki nem hagyván a' háromszori megkapálást.

56. K. *És azokkal, mellyek lefűrészeltettek, mi történik?*

F. Miután a' tő rövid idő múlva három vagy több gallyat hajtott, kiválasztván a' legvastagabb és legszebb hajtást a' többi június elején lemetszetik.

57. K. *Hogyan kell bánni a' meghagyott gallyal?*

F. Minthogy e' vesszőből a' jövő fának szép tőkéje növeked; azért minden oldalaslagnöve ágacskák, mi-

kor még kicsinyek, letöretnek, valamint az alul növ hajtások is elmetsetnek, sőt gyakrabbi kapálás alkalmával illy növények lecsipdestetnek; így utoljára megszűnik a' tőke illy oldalas vesszőket kihajtani, 's az egész erő a' fa derekába megy.

Harmadik iskola-év.

58. *K. Miután a' fák két esztendeig az iskolában növeltettek, lehet-e már azokat jövő álló-helyökre átültetni?*

F. A' fák állóhelyökre átültetése erejük és nagyságuktól függ. Jó tenyésztés mellett 's jó földben a' szükséges vastagságot és magasságot elérve jövő helyökre bátran átültethetnek, azonban ha jó bánásmód vagy jó föld hiányzott, kénytelenek vagyunk azokat még a' harmadik esztendőben is az iskolában meghagyni.

59. *K. Milyé neveltetnek e' harmadik esztendőben?*

F. A' fácskák ez esztendőben kövéren nőnek, kiváltkép ha alattok a' föld vigyázva kapáltatik és gaztól tisztítatik; arról is kell gondoskodni, hogy a' tőke 7 lábnyinál magasb ne legyen, azért is a' teteje lecsipdestetik, hogy azután ágait 's koszorúját szétterjessze.

60. *K. Hány vesszőt lehet e' koszorún hagyni?*

F. Három vagy legfőlebb négy vesszőt meghagyni, a' többet mind vágd le.

61. *K. Mitevők leendünk ez évben a' koronát képező gallyakkal?*

F. Hadd ezeket másfél lábnyira megnőni, a' mi pedig túlhaladna, azt mesd le, 's a' levelek mögött kiverő csirákat vagy gyenge hajtásokat ujjaiddal törd le, hogy annál jobban vastagodhassék a' tőke, a' gyökepek pedig szükséges erejüket megszerezzhessék.

62. *K. Mi tétetik velök egész őszig?*

F. Itt nincs több szükségünk sok szabályokra és munkára; mert eddig kivitt munkád megmutatja, sőt maga a' fácska is megmondja, mitevő légy, hogy azt jövő hivatására, iskolából kivitelére alkalmatossá tegyed.

63. *K. Nem lehetne-e ősszel az így kinőtt fácskákat jövő állandó helyökre átültetni?*

F. Igen is e' fácskákat a' mezőre, kertekbe, szőlőkbe, 's más olly helyekre, hol azokat állandóul akarjuk hagyni, őszkor is átültethetni, kiváltkép ha számukra készült gödrök egy év-negyed vagy több idő óta várnak reájok; mindazonáltal jobb lesz ősszel csak gödröket ásatni, hogy így a' kihányatott föld, sőt a' gödör is eső és hó által megnedvesítetvén, jövő tavasszal a' derek által elkészített 's megérett föld annál jobb táplálást nyujthasson a' fácskáknak.

D. A' helyről, melyre átültettetik a' szederfa, és a' gödrök 's föld elkészítéséről, hogy a' fák sikerrel nőhessenek.

64. *K. Minő hely kívántatik a' fácskáknak?*

F. Már feljebb megmondottuk, hogy délnek fekvő dombos hely legjobb, minthogy ez, ha az éjszaki szél ellen védve van, meg nem engedendi, hogy a' kiverő csirák tavaszi dértől megrontassanak.

65. *K. Mikép készítetik el e' föld?*

F. Miután a' hely, mellyen a' fát állandóul hagyandjuk, sorokra kijelöltetett, ősszel azon, három ölnyre egymástól, négy lábnyi szélességű és két lábnyi mélységű gödröket ásatunk.

66. K. Hát azután?

F. Minthogy a' föld fölül legtermékenyebb, tehát ez külön egy oldalra rakatik, 's ültetéskor a' gyökerekre; a' többi pedig, melly szinte külön helyre hánnyatott, annak tetejére tétetik, és a' fa vízzel megöntöztetik.

67. K. Miért kell ezt így tennünk?

F. Azért, hogy az őszi és téli eső 's hó által, sőt a' dér által is minden göröngy nedvesül, szétoszlik és a' föld, mintha trágyával ellátnának, termékenyebbé tétetik.

68. K. Mellyik föld legalkalmasabb a' szederfára?

F. A' szederfa felnő ugyan minden földben, csak a' mocsárosban nem; valamint pedig jó 's fekete homokos földben legkövérebb szokott lenni, legvastagabb leveleket és gyümölcsöt nyújt; úgy a' legsoványabb és köves földben is, — hol misem nő, — gyakran a' legszebb fák szemlélhetők, mellyeknek leveleik a' selyembogaraknak sokkal egészségesebbek, a' selyem is sokkal vékonyabb, mint a' kövér fák leveleitől.

69. K. Nem kell-e az iskolából kiszedett fát az állandó helyen mélyebben beültetni?

F. Igen is, most a' fát két hüvelyknyire mélyebben kell ültetni a' földbe azért is, hogy a' föld rövid idő múlva ugyanannyi hüvelyknyire lenyomul.

E. A' fa további neveltetéséről.

70. K. Milyén kell a' fával bánni állandó helyén?

F. Ha a' fa igen sűrűdni kezdene, és egy ág a' másakra fekünnék avagy sugárosan felnyulna, szükséges illy sűrű gallyakat a' koronából kimetszeni, a' hős-

szabbakat megrövidíteni, hogy a' leveleket 's gyümölcsöt leszedő személyek rajtok könnyen jár hassanak, és a' szükséges eledelt levehessék.

71. K. *Mire kell kiváltképp figyelmezní az első esztendőben e' fának kiültetése után?*

F. Legelőször arra: hogy száraz idő közelítésével a' fácskákat néhányszor jól megöntözd, mire már a' következő évben nincs szükség.

72. K. *Nem kellene-e e' fákut erős karóhoz kötni, hogy a' szél ne ártson nekik?*

F. Erős növésű fácskáknak nincs szükségök illy gyámolításra, mindazonáltal jó lesz a' vékonyabbakhoz illy támaszt adni, de mindjárt a' fának gödörbe szállításával, míg gyökerei ki nem terjeszkedtek; mert ha a' fa beültetése után üttetnék a' karó, könnyen megsértetik a' gyökér, — a' karót gondosan kell héjjal vagy szalmával a' fához erősíteni. — Hogy pedig a' karónak földben levő része el ne rothadhasson; szurok és szerkenőcs egyenlő mértékben vétetik, tűzön felolvasztatik és a' földbe esendő része a' karónak e' zsirral megkenetik.

73. K. *Második 's következő esztendőben a' fácskák körül mit kell tenni?*

F. Ezt a' jó kertésznek saját tapasztalása 's józan esze megmondja, csak arra kell mindennek figyelmezní, hogy e' fácskák átültetésök után öt esztendeig békével maradhassanak, ha erős fákut akarunk tenyészteni; melly időnek lefolytával a' levelek bogarak számára leszedhetők, ámbár némellyek már két év elmúltával is leszedik a' leveleket, mi a' jó földben nem ártalmas.

F. Az oltásról és szemzésről.

74. *K. Lehet-e e' fát be is oltani vagy beszemezni?*

F. E' fát úgy mint más fákat lehet mind beoltani mind beszemezni.

75. *K. Miért tétezik ez?*

F. Hogy a' keskeny levelű fácskákat nagy levelű vesszővel vagy szemmel lehessen ellátni.

76. *Hány esztendő's fa oltható?*

F. Némelyek oltanak második iskola-évben április és majus havában, miután arra való vesszőket még februariusban szedtek a' fákról; mások pedig csak más esztendőben amaz állóhelyen, melly nekik rendeltetett.

77. *K. Minő fácskák szemezhetők?*

F. A' szemzésre legalkalmasabbak a' másod-évbeli a' magágyban; azután szinte a' másod-évbeli a' iskolában. Mind a' két mód ajánlható.

78. *K. Melly időben oltatók szemre?*

F. Tavasszal, mihelyt első nedvességet kap a' fa, és ősszel az utolsó nedvesség alkalmával. Ez alvó, ama pedig látó vagy néző-szemnek neveztetik.

79. *K. Mit jelentenek e' nevek?*

F. Azt, hogy ama, tavasszal a' tőke héjja alá betett szem ugyan e' folyó évben egynéhány nap mulva kifejlődvén ágacskát hajt; ama szemből pedig, melly ősszel beoltatott, semmi sem nő; 's csak más esztendőben az iskolába lett bevezetése után vidámítja meg nevelőjét szép gallyal.

80. *K. Szükséges-e e' munka?*

F. Vad és csekély levelű fákra nézve igen szükséges illy oltás; sima, gömbölyű és nagy levelű fáknál pedig nem szükséges.

81. *K. Lehet-e olly jó magot kapni, melyből kinövő fűkát oltani nem kell?*

F. Lehet, mert Székely *morus nobilis alba* ¹⁾, *morus alba* Moretti ²⁾, *morus calabria* ³⁾, nálunk ismeretesek és megszerezhetők. Ide tartozik *morus multicaulis* ⁴⁾ is, mely fa a' sűrű gallyak miatt inkább bokorhoz, mint fához hasonló; azért is jó mivelés mellett spalirra és eleven-sövényre használtatik. Gyümölcsöt Európában még nem termett.

- 1) Székely Károly ur, ki már több évek óta Magyarországon e' termékeny gazdasági ágazat előmozdítására hazánk javára buzgálkodik, évenként legnagyobb munkássággal, vigyázattal és költséggel sok szederfa-magot szerez, két esztendő óta intézetemet is ő látja el, sőt mások számára is küld kiosztás végett.
- 2) E' fa, valamint az első is, nevelőjétől Moretti Páltól, Olaszország Pávia városában most is élő Professortól nyerte nevét. Minden szederfák között ennek legnagyobb és vastagabb levelei vannak, hamarabb nő és kétszer nagyobb a' mienknél.
- 3) *Morus alba calabria*, szép levelei miatt a' Sopron-vasi selyemtenyésztő társaság kerteibe elfogadta, mely társaság ismert hazafi Széchenyi István gróf által 12 esztendőre részvényekkel biztosítva levén legnagyobb hasznót ígér a' hazának, kiváltkép szegény jobbágyoknak, és ez új gazdaságot országszerte ismeretessé teszi.
- 4) *Morus multicaulis philippina*, nagy és káposztalevelekhez hasonló levelei miatt becses fa, mely azért is ajánlatik, hogy levele a' selyembogaraknak kedves; csak az hibája, hogy télen könnyen megfagy, miért is szükségessé szalmával jól körülvenni és ágait betakarni. Ágainak kétszemű darabjai, ha beültettetnek, könnyen megfoganszanak, úgy hogy egy szemből gyökér, a' másiktól pedig az első esztendőben három lányi magasságu fa szokott lenni, minek következtében én Pesten Muszely urtól szerzett két éves négy fűcskából 40-et neveltem, melyeknek majd fele 1840-diki télen megfa-

G. A' fának utak mellé és szőlőhegyekre ültetéséről, azok mivoltáról és módszeréről.

82. K. *Lehet-e az utak mellett és szőlőhegyeken jó sikerrel szederfákat ültetni?*

F. Az utak mellett lehet ugyan szederfát ültetni; de mivel annak levelei porral belepetnek, azért a' selyembogaraknak nem lesz hasznos. Ez oknál fogva illy levelek csak eső után, midőn a' portól megszabadultak, leszedendők. Szőlőhegyeken azonban főkép nálunk *), hol azért hagyattak el, mivel a' fáradságot nem jutalmazták, kellene illy fákat ültetni, 's legalább azon lenni, hogy olly szőlők parlagokká ne változtassanak, minthogy remélhetni, hogy ez új gazdaság hazánkba bevezettetik, és azután illy fákkal kiültetett szőlő több hasznót hozand, mint a' legmiveltebb szőlő hazánkban.

83. K. *Micsoda távolságra kell ültetni a' fákat házuunktól?*

F. Ama helyhez legközelebb, mellyen ez új gazdaságot üzni akarjuk.

gyott, minthogy azokat szalmával be nem takartam, és a' földhöz le nem hajtottam, megakarván próbálni, nem lehetne-e e' keskeny 's meleg rakonczaí völgyben azokat égaljunkhoz szoktatni. A' mohácsi selyemtenyész-tő társaság is ugyanazt tapasztalta, mint azt intézetemhez küldött közlése bizonyítja, mellyben elnöke azt állítja, hogy 1838-diki télen e' fáik mind egészen gyökérig kifagytak. Franciaországban mind selyembogarak végett, mind Spallirekre ültetik. Hazája Philippi szigetek, mellyekből azt Pirotet hozta be, 's innen neve is.

*) Rakoncán (Honthban).

84. *K. Miért legközelebb?*

F. Azért, hogy a' szükséges levelek hordásával sok időt ne töltsünk.

85. *K. A' fának ; melyet e' további szükségre kiültetünk, minőnek kell lenni?*

F. Háromféle tulajdona legyen e' fának: 1-ör jó, nagy és sok levelű, 2-or sokáig tartó legyen, és 3-or könnyen lehessen rajta leveleket szedni.

86. *K. Hogyan neveltetik nagy, jó és sok-levelű fa?*

F. Ha kiültetése után legalább két esztendeig békével nőni hagyom 's leveleit le nem szedem.

87. *K. Hogy lesz sokáig élő?*

F. Ugy, ha száraz gallyaktól tisztítgatom, lefűrészlem, a' sűrűket kimetszem, az ágakat és vízhatásokat megrövidítem, a' mohot letörlöm, és alatta 's körülötte kapálok.

88. *K. Hogyan lehet nagy fáradság nélkül leveleket szedni?*

F. Midőn nemcsak a' korona közepében metéltetnek ki a' hajtások szabadon rajta járhatás végett, hanem ha azok minden oldalra is kiterjesztetnek.

89. *K. Micsoda levelekkel étetendők először a' se-lyembogarak!*

F. Ama levelekkel, melyek az eleven-sövényről szedettek.

90. *K. Miért?*

F. Azért, hogy az eleven-sövény két héttel is hamarabb hajtja leveleit, mint a' magas fa.

91. *K. Miért még?*

F. Azért, hogy ezek a' kibútt bogaracskáknak sokkal egészségesebbek.

92. *K. Es miért még?*

F. Azért, hogy a' fákon nagyobb és erősebb levelek nőjenek, mert az erősebb bogaraknak erősebb levelek kívántatnak, 's ez által sokat nyerünk.

93. *K. Hogy a' fának ne ártsunk miként kell leveleit leszedni?*

F. Ugy, hogy minden ágacskának tetejét megfogjuk, 's felülről lefelé a' vastagabb ágnak — melyből kinőtt — a' leveleket gyengén lefejtjük, de vigyázva hogy ne ártsunk a' szemeknek, melyek ismét leveleket hajtandának.

94. *K. Melly időben szedetnek le a' levelek?*

F. Reggel harmat után, és estve harmat előtt.

85. *Micsoda hibát tettek ezelőtt az emberek a' levelek szedésénél?*

F. Azt, hogy némelly ágakon leveleket hagytak, úgy vélvén, hogy egészen megkopasztott fa kiszárad.

96. *K. Hát ez nem igaz?*

F. Valóban nem, mert e' fa azt kívánja, hogy leveleitől megszabaduljon.

97. *K. Miért?*

F. Azért, hogy csak az így megkopasztott fa nyer még ez esztendőben új leveleket; ha pedig az ágakon levelek hagytatnak *), akkor a' fa többé leveleket nem hajtván a' nap forróságától könnyen kiszárad.

*) E' gazdaságnak régiebb irói majd mindnyájan azt javasolták, hogy az ágak tetején néhány levelek hagyassanak, vagy a' fáról csak félig szedessenek le; hogy pedig jelenleg majd mindnyájan értesítésünk szerint bálnak a' fákkal, és a' leveleket az egész fáról leszedetni javasolják, onnan ered: hogy a' tapasztalás, eme legjobb mesterünk megmutatta, miként ama bánásmód nem jó, minthogy korán sok ezer fakat elrontott.

98. *K. Mit kell még tenned, hogy fűd sokáig éljen?*

F. A' fákat úgy kell elosztanom, hogy azoknak egy része a' levélszedéstől minden negyedik esztendőben ment legyen, annál jobb pedig, ha a' levélszedést minden harmadikban ki lehet kerülni.

99. *K. Mikép teheted meg ezt?*

F. Így példának okáért: egy lat tojásból kikelt bogaracskáknak táplálására szükséges nekem 12 fa; tehát 4 fával többre van szükségem, hogy ha azokat minden negyedik esztendőben leveleitől megfosztani nem akarom.

100. *K. Nem lehetne-e egy fűről kétszer szedni leveleket?*

F. Teljességgel nem.

101. *K. Miért nem?*

F. Azért, hogy ez mind a' fának, mind a' bogaraknak ártana.

102. *K. Hogyan ártana?*

F. Ugy, hogy a' fák kiszáradnának, a' bogarak pedig megdöglenének.

H. Az eleven sövényről.

103. *K. Minek a' szederfából álló eleven sövény?*

F. Illy eleven sövény kétféle hasznot hoz, először a' földek, kertek, szőlők 's a' t. körüli kerítésnek használtatik, és másodszor a' bogaraknak korán jó eledelet nyújt.

104. *K. Mondjátok meg hogyan neveltetik a' szederfa-sövény?*

F. Ha akarod, hogy eleven szederfa-sövényed legyen, huzz ki két vagy három éves csemetéket a' szederfa-iskolából, és azokat a' sövény kijelölt helyén—már

azelőtti ősszel kiásott árkokba másfél lábnyira egymástól ültess be, minden két fácska közé jó karót ütvén, és a' fával együtt jó földdel betakarván.

105. K. *Meg van-e már az egész fáradság az ültetés körül?*

F. Majd megvan, ha még a' gyökereket kellőleg szétterjesztetted, a' kiemeléskor megsértetteket éles késsel megegyenlíted, és az egész vesszőt két szemig a' földtől lemetesz.

106. K. *Melly időben kell a' fácskákat átültetni?*

F. Tavasszal, mihelyt a' föld fölenged.

107. K. *Mit kell még tenni a' fácskák körül ez évben?*

F. Ez évben meghagyod mind a' vesszőket békével nőni, a' gaztól megtisztítod gyakran, a' fa körül a' földet felkaparod és szárazság idején jó vízzel megöntöződ.

108. K. *Hát második évben micsoda foglalatosságba kerül az eleven sövény?*

F. Második év tavaszán a' legvastagabb vesszőknek tetejét, a' meddig a' dér által megsértettek, lemetesz, egy vesszőt vagy ágacskát jobbra hajtván fonál vagy héjjal a' karóhoz kötöd, azt pedig, mely a' bal kézen van, szabadon nőni hagyod.

109. K. *Hát ha e' fa több vesszőket hajtana, ezekkel mit tegyek?*

F. Azokat mind a' már érintett kettőig a' tőkétől a' második bimbó fölött lemetéled, hogy a' kettő annál jobban nőjen 's vastagodjék.

110. K. *Kell-e a' többiekkel is, melyek e' sövényben találtnak, úgy bánni mint az elsővel?*

F. Az első fa elvégeztével, miután t. i. szükségtelen hajtásait lemetélted, a' két vastagabbnak hegyét

levagdaltad, 's a' bal vesszőt egyenesen állni hagyta, járulj a' másikhoz, *azután a' harmadikhoz 's a' t. míg mind el nem végzed, mindenütt egy rőfnyi magasságot hagyván.

111. *K. Hát ha e' vesszők olly magasságra, melly a' karóhoz megkötésre kívántatik, föl nem nőnének, mit csinálunk?*

F. E' fácskáknak, jó neveltetésök mellett 's jó földben, esztendő alatt egy rőfnyi magasságot túl kell haladniok; mindazonáltal ha ez meg nem történne, e' fácskák még egy esztendeig úgy hagyatnak, vagy szent Mihály felé avagy későbbben is lehet azt velők tenni, mit amazokkal tavaszkor tettünk.

112. *K. Hogyan kell bánni a' harmadik és negyedik évben e' sövényel, hogy nőjen és sűrűdjék?*

F. Még a' harmadik esztendőben is ki kell a' gatzól tisztíogatnod, jól megkapálnod, — és ha valóban felnő 's gallyai megvastagodnak, minél gyakrabban lemetszed azokat; annál sűrűbb leend a' sövény anynyira, hogy a' negyedik esztendőben okos gondviselés hozzájárultával semmi marha a' kerítésen keresztül nem mehet, te pedig már e' harmadik esztendőben bogaraid számára jó korán, és elegendő eledelt kaphatsz.

113. *K. Miért lehet e' levelet a' magas fáénál korábban használni?*

F. Azért, hogy a' földhöz közelebb van 's így mind a' föld, mind a' nap által melegítetik, ez okból hamarabb kinyíl mint az, melly a' magas fákon találatik és a' hűs szélnek jobban ki van téve. Innen van, hogy a' sövény levele gyenge, jóízű és a' harmadik aluvásig 's lebőrzésig a' bogaracskáknak legegészségesebb.

MÁSODIK RÉSZ.

***A' helyről, mellyen táplálni kell
a' selyembogarakat, annak tulaj-
donairól, 's a' levegő tisztí-
tásáról.***

114. K. Az elegendő eledelen kívül mire van még
szükséged bogaraid számára?

F. Elegendő és alkalmas helyre.

115. Micsoda helyet kívánnak?

F. Száraz helyet és tiszta szobát.

116. K. Minő tulajdonai legyenek azon szobának?

F. A' szoba ablakai délre fordulva és ablakdesz-
kákkal ellátva legyenek, hogy a' bogarak a' nap su-
garaitól védelmeztessenek.

117. K. Másodszor minőnek kell lenni?

F. Minden bűztől mentnek, nagy zörgéstől távol-
nak és ollyannak, mellybe egerek, macskák, hangyák,
tyukok és madarak be nem mehetnek.

118. K. Harmadszor mire van még szükséged?

F. Kályhára a' melegítés és a' levegőnek mérsé-
keltetése végett.

119. K. Ha bogaraidat tökéletesen akarod táplálni
ugy, hogy egy lat tojásból fél mázsa vagy több selymet
fonjanak, helyöket miként készíted el?

F. A' szobában tágas helynek kell lenni, hogy
deszkákból vagy gyékényekből polczokat felállítani és
rajtok tiszta papirost szétrakni lehessen.

120. *K. Kell-e tiszta levegőről is gondoskodni?*

F. Minthogy a' tiszta levegő e' bogaraknak igen szükséges, tehát arról is kell gondoskodnunk.

121. *K. 'S ez miért szükséges nekik?*

F. Azért, mert a' tisztátalan levegőtől betegségbe esnek és meghalnak.

122. *K. Mí módon tisztítatik a' levegő?*

F. Ugy, ha az ajtó alján kis lyukat csinálunk és az ablaknak felső részére ajtócskát alkalmazunk, mely az érintett lyukkal egyszerre kinyittatik; a' felső ajtón ki megy az egészségtelen levegő, amaz ajtólyukon pedig jó és tiszta jó be.

123. *K. Hát még miként tisztul?*

F. Ha néha, főkép derült napon, az egész ajtót egy kis időre megnyitjuk.

124. *K. Nem lehet-e mellettök pipázni, foghagymát enni, vagy főzni?*

F. Ezt teljességgel nem lehet tenni.

125. *K. Miért?*

F. Azért, hogy e' teremtesecske az illy bűdösségtől megbetegednék, kihalna 's így saját esztelenségünkkel szép összet-pénztől megfosztanánk magunkat

126. *K. Hát ha kályhánk nem volna, midőn esős vagy hideg idő elkövetkezével a' szobát melegíteni kellene, hogy segítenénk magunkon?*

F. Ugy, hogy ha száraz esölékekből vagy gyaluforgácsokból, melyek füstöt nem okoznak, tüzet raknánk, — ez meleget ad, a' bűdös levegőt megégeti, és a' nedvességet kiszáraitja.

127. *K. Hogyan lehetne még is olly szobában, melyben kályha nincs, bogarakat etetni?*

F. Ez lehetetlen, főkép eleinte, mig a' bogarak kiköltetnek és kicsinyek. Mindazonáltal segíthetünk ma-

gunkon, ha a' szobában, mellyben lakunk, egykevéssé fűtünk, itt kibujnak a' tojásból bogaraink, 's ugyan itt a' harmadik aluvásig étethetők, minthogy nagy helyre nincs szükségök, és csak a' harmadik hét elérkezésével — midőn már a' napok is melegebbek — lehet azokat olly szobába, melly nem fűtetik, átvinni. *)

HARMADIK RÉSZ.

Az etetést illető szabályok- és vigyázatról.

128. K. *Meglevén elegendő eteleded és alkalmatos helyed mit csinálандasz?*

F. Már most az etetéshez ama bizodalommal hozzá fogok, hogy becsületesen táplálándom bogaraimat, és hogy jó vigyázat mellett én is ez új gazdaságból hasznot veendek.

*) E' módszer főképe ama lakosoknak ajánlható, kik borházaikban, hol a' kályhák hiányoznak, illy bogarakat nevelni szándékoznának, ekkor ugyan is már ritkán tartózkodik otthon a' gazda, minthogy szőlőjében mindég akad munkára, hol főképe szederfái is vannak. Eddig intézetünkben így ment a' dolog. Május kezdetén szoktam fűtetni a' cselédszobát és a' bogarakat kiköltetni; ide járnak a' gyermekek a' bogaracsókák megtekintése, tápláltatása és a' jövő gazdaság megtanulása végett; nekem pedig valamint a' tanítónak is ez igen alkalmatos hely annak, miről a' gyermekek tanultak, megmutatására. Azután harmadik aluvások után nagy gyönyörrel átvisszük a' szőlőbe e' kedves és hasznos mulatságunkat, kiterjesztvén az e' célra elkészített szobába bogarainkat a' kijelet állásokon, hol a' gyermekeknek

129. K. *Micsodás szabályokat kell követni ez étetés mellett?*

F. Hogy p. o. egy lat tojásból kiköltött bogarakat tökéletesen felnővelhessek szükségem van:

a) Tizenkét nagy fára avagy 10 mázsa szederfa-levéltre.

b) A' levelek se nedvesek, se porosak, se rohdadtak ne legyenek, hanem tiszták, frisek, setétes de egyszersmind szellős helyen fentartottak.

c) Mig a' férgecskék gyengék, a' legpuhább eleven sövényről szedett levelekkel tartassanak, e' levél az étetés előtt éles késsel metéltkint vagdaltassék, valamint arra is kell ügyelni, hogy meg ne savanyodjék.

130. K. *Ha az esők miatt leveleket nem szedhetünk, lehet-e olyannal, melly több nap óta áll, etetni?*

F. Olly levéllel, melly két vagy három napig is jó helyen állott, bátran lehet etetni, a' melly azonban 4 napig állott ártalmas, azért inkább egy napig ehen maradjanak, mintsem illyet egyenek, eresztgetvén egyébiránt az ablakon reájok hűs levegőt, melly étvagyukat enyhíti.

131. K. *Ha mégis kénytelenek lennénk esős időben is a' leveleket leszedni, akkor mit kell tenni?*

F. Olly esős időben leszedett levelek szellős padláson ponyvára rakatnak, 's. egy kis idő múlva négy csücskén a' ponyvát megfogván, majd egy majd más oldalra úgy rázogatjuk, mint a' buzával szokás tenni, és pedig addig, mig a' harmat lenem esik róluk és a' ponyva a' nedvességet magába be nem szíja.

közel van a' szederfa, és hol szívesen mulatnak, az öregebbek pedig a' méhekkeli okosabb bánásmódot tanulják.

132. K. *Hát a' poros levelekkel mit kell tennünk?*

F. A' poros levél lemosatik és épen olly móddal szárítatik.

133. K. *Mikor kell a' bogarakat kiköltetni a' selyempillék tojásiból?*

F. Mikor a' szederfa levelei bimbóikból kifejtődni kezdenek, és a' legnagyobbak olyanok mint egy ezüst garas.

134. K. *Ez milly időben szokott megtörténni?*

F. Nálunk közönségesen május első napjaiban, mint-hogy ekkor az eleven sövény levelei is kifejlődnek.

135. K. *Tún nálunk nem ártana, ha később időre is halasztatnék e' bogaraknak tojásaikból való kikelése?*

F. E' kikelést május 10-dik napján túl elhalasztani mindég káros.

136. K. *Miért?*

F. Azért, hogy a' bogarak táplálása és a' selyemnek megszerzése julius közepére esnék, midőn már más mezei munkákkal foglalatoskodunk.

137. K. *Milly mértékű melegség kívánatos e' bogarak tojásaikból való kikelésére?*

F. E' melegség olly mértékű legyen, mint nálunk szokott lenni keletkor, midőn a' nap már jól süt, (azaz 18 vagy 19° Reaumur) e' melegség azonban mindég egy mértékben feltartassék (a' jó hővmérő mutatója szerint).

138. K. *Miért tartatik fen e' melegség egy mértékben?*

F. Azért, hogy a' bogarkák tojásaikból hacsak lehet egy időben keljenek ki.

139. K. *Ez mikép elérhető?*

F. Ha a' szobát naponkint úgy felmelegítéd, hogy melegsége a' tavaszi természeti melegséggel egymértékű leend.

140. *Miért kell ügyelnünk e' melegségnek egymértékű fentartására?*

F. Azért, hogy rendkívüli melegség a' hernyóknak kétségtelenül halált okozna, a' nagy hideg pedig hosszabb ideig őket tojásaikban marasztalná, sőt kikelőket is egészen hátráltatná.

141. *K. A' fenérintett melegben hány nap alatt kelnek ki?*

F. Hatod vagy legfeljebb nyolczad-napra.

142. *K. A' kikelésre való tojáskukat hol kell tartani?*

F. Elégészes erre egy tiszta szelencze, vagy egy iv tiszta papiros, mellynek azonban szélei fölfelé hajtassanak, hogy a' bogárcák ki ne mehessenek.

143. *K. A' tojásokkal mikép kell bánni?*

F. Szükség azokat vigyázva és csendesen gyakran összevegyíteni, hogy egymértékű melegben lehessenek, és egykoru hernyócskák kelhessenek ki belőlök.

144. *K. A' kikelt hernyókat mikép lehet megkülönböztetni a' többi tojáskáktól vagy ezeknek héjától?*

F. Rakd reájok a' szederfa legújabb leveleit vagy ágacskáit, ezekre nem sokára felmásznak, ekkor kis fogóval a' leveleket szedegesd ki, nehogy ujjaiddal a' bogárcákat elnyomd, elhelyheztetvén azokat rendelt helyökre.

145. *Mit kell még itt cselekedned?*

F. Szükség a' napot följegyezni, mellyen a' hernyók kikeltek, sőt a' második és harmadik napot is.

146. *K. Mire szükséges e' följegyzés?*

F. Szükséges azért, hogy naponkint a' kikelt hernyók rendelt helyökre tétessenek, és a' többiektől elkülönözve tartassanak.

147. *K. Mit kell tennünk a' tojásokkal, melyekből negyednapra semmi ki nem kel?*

F. Azokat bátran félre tehetjük, mert vagy üresek vagy elkorcsosodtak.

148. *K. Miért különböztetjük így meg a' hernyókat?*

F. Azért, hogy azokat, melyek első második és harmadik napon kikeltek, egykoruakká azaz olyanokká, mintha egynapon keltek volna ki, átalkothassuk.

149. *K. Hát ez szükséges?*

F. A' hernyók egykoruakká való átalkotása azért igen szükséges, hogy így valamennyi egy időben álomba merül és selyem-szövedékébe tekerődik, mi a' munkát igen könnyíti és kellemesbé teszi.

150. *K. Mikép alkothatni át azokat is egykoruakká, melyek külön időben keltek ki?*

F. Azt megtehetni fortélyos táplálás által, és pedig tojásaikból való kikelésök után négy nap alatt.

151. *K. Mily fortély által eszközöltetik ez?*

F. Azt már elmondottam, hogy a' három nap alatt kikelt hernyók külön osztályokba tételnek és pedig úgy, hogy azok, melyek első napon élethez jöttek, első osztályba jutnak 's ezek első számmal jegyeztetnek meg, e' szám azt fogja mutatni, hogy első napon keltek ki, itt megjegyzésre méltó a' nap is, mellyen életre jöttek.

152. *K. Tán a' többi hernyók is így megjegyeztetnek?*

F. Azok, melyek más napon keltek ki 's második osztályba jöttek 2-dik, azok pedig, melyek harmadnapon keltek ki 3-dik számmal megjegyeztetnek, 's így a' 2-dik és 3-dik szám azt fogják előmutatni, hogy második vagy harmadik napon keltek ki tojásaikból.

153. *K. Azután minő a' dolog folytatása?*

F. Menj az első osztálybeliekhez, vizsgálj meg őket, ne adj azonban az első napon nekik semmi edelt, kivéven ama szederlevelkéket, melyeken a' ki-rendelt osztályokba áttétettek, másod 's harmadnap déltájban adj nekik viszont egyizben jó éles késsel vágott legújabbban nőtt szederlevelkéket, negyednapon pedig kétizben délelőtti 8 és délutáni 5 óra tájban élelmet, 's így az első szám alatti hernyók 4 nap alatt ötizben kapnak edelt.

154. *K. Tán a' 2-dik és 3-dik szám alatti hernyókkal is így kell folytatni a' munkát?*

F. A' második szám alatti hernyók ama napon, mellyen kikeltek, mindenben úgy tápláltatnak, mint az első számbeliek, azaz: nem kapnak semmi edelt kivéven ama szederlevelkéket, melyeken az osztályokba átvitettek, következő két (3-dik 4-dik) napon kapnak kétszer délelőtti 8 és délutáni 5 óra tájban élelmet, és így a' 2-dik szám alatti hernyók is négy nap alatt bezárólag ötször tápláltatnak.

155. *K. A' harmadik számbeliek mikép kaphatnak két nap alatt ötször élelmet, hogy a' többivel egykoruak lehessenek?*

F. A' 3-dik számbeliek ama napon mellyen kikeltek kétszer kapnak edelt, először a' levelkéket kapják, mellyekkel helyőkre áttétettek, másodszor ugyan az nap délutáni 5 óra felé; következő vagy is a' hernyók kikelése utáni negyednapon háromszor tápláltatnak u. m. reggel, délkor és estve. Így a' 3-dik számbeliek is negyednapig ötször kapnak edelt mint az első és második számbeliek.

156. *K. Valljon ez-e ama mesterség, mellyel hernyócskáink egykoruakká tétetnek?*

F. Igenis, mert ha ötödnaptól mindnyáját egyenlően fogod táplálni, látható lesz: hogy valamint az 1-ső úgy 2-dik és 3-dik számbeliek is egyidőre merülnek álomba, egyidőre ébrednek föl; vetik le bőreiket és tekerődnek be selyemszövetökbe.

157. *K. A' mezei gazdának nagy öröme lehet-e az, midőn valamennyi hernyócskái magukat egy időben szövik be?*

F. Valóban ez nagy öröm, valamint ellenben nem kis bánat foglalja el szívét, ha e' szabály és intézet nélkül (nem tudván hogy hibázott) táplálja és neveli hernyóit; mert a' munka bevégezésénél észreveszi, hogy növekedéseikben bogarai formátlanok, hogy míg némellyek a' selymet szerteszét vesztegetve magokat beszövik, addig mások még eledelt keresnek vagy álomba merülnek, miből a' drága időnek haszontalan vesztegetése és gazdasági károsodás következik.

158. *K. Szükséges-e tehát e' szabályra felügyelni?*

F. Igenis szükséges. Ez főalapja e' becses gazdagságnak, ebből tűnik ki ügyességünk 's tehetségünk, és a' mint inkább vagy kevésbé hiven jártunk el hernyóink nevelésénél, a' szerint nagyobb vagy kisebb pénzösszeggel láttatunk el az egész évre

159. *K. Ha tehát első négy napon az érintett táplálás szabályait megtartom, akkor tán számozott hernyóimat összevegyíthetem?*

F. Ha saját szemeiddel arról meggyőződél, hogy a' három szám alatti hernyóknál a' négy napi táplálás hibátlanul véghez ment, akkor hernyóidat ha akarod

összevegyítheted, megtartván ezután táplálásuknál az egyformaságot.

160. K. *De vajjon minden tenyésztő összevegyíti-e így hernyóit?*

F. Épen nem; mivel némellyek czélszerűbbnek tartják minden számot külön tartva táplálni 's nevelni, sokan azonban e' mesterséghez nem értvén minden számot különösen nevelnek, sőt e' számokra nem sokat ügyelvén valamennyi hernyóikat, bármely napon keltek is ki, együvé rakják 's együtt táplálják, miből sok baj és rendetlenség ered, úgy annyira, hogy gyakran ez ártatlan, rövid és leghasznosb munkával felhagyni kénytelenítetnek.

161. K. *A' selyembogarak e' négy napi táplálás után hányszor kapnak eledelt?*

F. Ezt meg nem határozhatni, mert hernyóink táplálása koruktól és bőruk levetkezésétől függ, 's a' korak különbsége szerint maga a' nevelés és táplálás is különböző.

162. K. *E' táplálás hányféle?*

F. Ötféle; valamint a' selyemhernyó kora is öt részre oszlik el.

163. K. *A' selyemhernyónak melyik az első kora?*

F. Az: melly amaz idővel kezdődik, midőn tojásából kikelt, terjed pedig az első lebőrzésig vagy az első nyugvásig.

164. K. *Mellyik a' második kora?*

F. Az első nyugvástól a' másodikig.

165. K. *Számláld már elő a' selyembogarak harmadik negyedik és ötödik korát is!*

F. A' harmadik kor kezdődik a' másodszori nyug-

vástól a' harmadikig, a' negyedik kor az, melly terjed a' harmadszori nyugvástól a' negyedikig, az ötödik kor kezdődik a' negyedik nyugváson és tart az ötödikig, azután a' selyemszövetű gubókba betekerődnek, mellyeket belsejökben feloldanak.

166. K. *A' bogarak melly időben nyugosznak így?*

F. Azt tökéletesen ki nem számíthatni, mivel ez kisebb vagy nagyobb melegtől, bővebb vagy szűkebb eledeltől, szóval táplálástól függ.

167. K. *De mégis megtudhatni-e azt, milly hosszú ideig nyugosznak?*

F. Hány óráig kell e' nyugvásnak tartania azt meg nem tudhatni. — Az első nyugalom töbnyire 24, a' második 30, a' harmadik 48 óráig szokott tartani; a' negyedik valamivel több ideig; avagy az első nyugalom egy, a' második egy napig és néhány óráig, a' harmadik két, a' negyedik pedig csaknem három napig eltart.

168. K. *És bőreiket ez elkülönzött koraikban a' selyembogarak mikor teszik le?*

F. Minden korban leteszik azt hetednapon, noha elébb vagy utóbb is letehetik azt, a' szerint, mint tápláltatnak, neveltetnek 's a' t. ezt azonban nem szükség annyira szorgalmaztatni mint azt, hogy valamenynyi hernyó egy-időben levethesse bőrét.

169. K. *Mikép ismerjük meg hogy a' hernyók nyugodni akarnak?*

F. Azt megismerhetjük következő jelekből: semmit nem ehetnek, mozdulatlanok és fejcskéiket, mintha fájdalmas görcs által kinoztatnának, fölfelé emelgetik.

170. *K. Mi által ismerjük meg hogy bőrüket le akarják vetni?*

F. Az illy hernyók feje mind addig felduzzad, míg a' bőr rajta elnem reped, mire új bőrrel felékesítve az előbbeniből kihuzódnak, nyughatatlanok mind addig, míg új öltönyük meg nem szárad, azután fölemelt fejecskével eledelet keresve mászni kezdenek.

171. *K. Tanácsos-e nekik eledelet mindjárt adni, mielőtt azt keresik?*

F. Épen nem, csak akkor ha valamennyi hernyócskák fölébrednek és mozognak, máskint különféle kóruak lesznek.

A' hernyók ápolása első korban.

172. *K. Miként fogod hernyóidnak táplálását 's ápolását elkezdeni?*

F. Már feljebb említők, miként tápláltattak hernyóink negyednapig, hogy egykoruak lehessenek; ötödnapon már, minthogy mindnyájan egykoruak, egyformán fogjuk mindnyáját táplálni; ötödik napon tehát reggeli öt órakor adok nekik az eleven sövényből való, (hol illyen létez) apróra fölmetélt legújabbban nőtt levelkéket; délkor és esteli öt órakor azt ismétetem, 's ez nap nyoszolyájuk is minden mocsktól kitisztítatik.

173. *K. Mit fogunk cselekedni 6-dik napon?*

F. E' napon csupán reggel adunk hernyóinknak fölmetélt leveleket; mert az első nyugalomnak ideje közelgetvén kedvetlenül fogyasztják eledeleket.

174. K. Mit cselekszünk 7-dik napon?

F. E' napon semmi táplálékot nem kapnak, mert nagyjából nyugalomban vannak, de itt szükség arra ügyelni, hogy ne háborgattassanak, mert ez nekik most ártalmas.

175. K. Nagy mértékben kell-e adni nekik a' fennnevezett metéltből?

F. Azt meg nem határozhatni, az éttehetség és hernyók száma ezt legjobban megmutatja, csupán arra kell figyelmezní, hogy a' hernyók tömötten egymás mellett ne legyenek, egymás felett ne mászkáljanak, hanem úgy legyenek elzárva, mint valamely könyvben a' betűk.

**A' hernyók második kora 's ebbeni
ápolásuk.**

176. K. Az első bőrnek levetése és nyugalomból fölébredésök után miként tápláltatnak 's ápoltatnak?

F. Hernyóink miután föléledtek ide 's tova járva keresik élelmöket, 's ez időtől fogva 5 napig egyenlőleg tápláltassanak, négyszer kapván naponkint fölmetélt levelet p. o. reggeli 6 és 10, délutáni 2 és 6 óra tájban.

177. K. És hatodik napon mikép kell velök bánni?

F. E' napon étvágyuk elvesz, 's ezért csak kétszer naponkint és kisebb adagokban adassék nekik az eledel; most már rakhatsz számukra egész faleveleket, melyekre miután felmásztak volna, nyoszolyájuk megtisztítása végett őket más helyre tedd át, úgy azonban, hogy tágasb helyet kaphassanak.

178. *K. Azután mit kell velök tenni?*

F. Most a' hetedik nap bekövetkezett, mellyen a' hernyók álomba szoktak merülni, azért e' napon csak egyszer reggeli órákban etettetnek, következő napon azonban nem kapnak semmi eledelt, minthogy e' nap alatt alunni fognak 's bőrüket levetik.

A' hernyók harmadik kora.

179. *K. Mikép tápláltnak a' hernyók miután fölébredtek 's második bőrüket levetették volna?*

F. Épen úgy mint azt a' második koraokról elmondottuk, 7-dik és 8-dik napon semmi eledelt nem kapnak, mivel e' két nap alatt bőrüket letéve nyugodnak.

Negyedik kor 's a' gazdának ebben való foglalatossága.

180. *K. Minő már most a' foglalatosság?*

F. Ollyan mint az előbbeni koraakkal azon hozzáadással, hogy, mivel már most a' hernyók jóval nagyobbak, több 's bővebb eledelre is van szükségök, azért ha észre vesszük hogy eledelőket gyorsan megemésztik, adhatunk nekik minden rendes etetés után községes eledelből álló néhány kis adagot.

181. *K. E' szerint tehát hasonló módon szükséges-e őket naponként táplálni?*

F. Az magában értetődik, hogy valamint minden bőr levetése után, úgy a' harmadik bőrből kiszaba-

dulásukkor is, az első napon nem nyilvánítanak ily kedvet az eledelhez, mint következő napokon.

182. *K. E' harmadik bőrüknek elejtése után nyoszolyájuk mikor tisztítatik meg?*

F. Leghelyesb idő arra a' második és harmadik nap, midőn kis ágacsok leveleikkel együtt felállítatnak, 's ezekkel más tiszta helyre általvitetnek, de úgy, hogy most jóval tágasb helyök legyen, miszerint jobban mozgathassanak 's nőhessenek, és hogy egyik hernyó a' másikat ne akadályoztassa.

183. *K. Melly időben mennek által nyugalomba?*

F. Néimelly hernyócskák 7-dik napon nyugodni kezdenek, 's azért e' napon sőt 8-dik és 9-dik napon is nem kapnak eledelt, mivel e' nyugalom három napig tart.

A' hernyók ötödik kora, és a' munka, melly nevelőjük által végrehajtatik.

184. *K. Mit kell cselekedni a' negyedik bőr levejtése után?*

F. Mihelyt a' hernyók e' legutolsó bőrüket elejtették, azonnal táplálásuk legérdekesebb ideje bekövetkezett elannyira, hogy a' mint ez időben jól vagy rosszul járunk el hernyóink körül, a' szerint bővebb vagy szűkebben fognak selymeikkel megjutalmazni.

185. *K. Most hát jól kell azokat táplálni?*

F. A' hernyók most igen mohón evők, azért ha finom és sok selyemre akarsz szert tenni, jó és vastagabb levelekkel tápláld őket.

186. K. *Az első napon tehát negyedszeri bőrük el-
ejtése után hányszor kapják meg eledelüket?*

F. Az első napon elég négyszer adni nekik éle-
delt, de következő napokon a' legvastagabb fákból,
mellyek utóljára hagyattak, mindenkor készen tartas-
sék számukra bő és friss levél.

187. K. *Nem volna-e jó őket éjjel is etetni?*

F. Éjszakára annyi eledelt kell nekik este felé
adni, hogy az elégséges legyen reggelig, más nap reg-
geli szürkületkor oda hagyom jó kedvvel nyugvó-he-
lyemet, hogy viszont új eledelt adhassak nekik. So-
kan azt vélik, hogy e' hernyókat nap világánál etet-
ni káros.

188. K. *Szükséges-e, hogy e' korban nyoszolyájuk a'
mocsok vagy levelek maradványaitól gyakran megtisztít-
tassék?*

F. Nyoszolyájuk minden másodnapon tisztítassék
meg *), a' szoba-ajtó és ablakok gyakran felnyitassá-
nak, minthogy a' légnek tisztulása egészségöket 's éle-
töket fentartván, a' selyem megszerzésére az szintugy
szükséges mint maga az eledel.

*) Hogy a' hernyókat minél gyorsabban meglehessen tisztít-
ni minden mocsoktól, melly most főképen az ágacsok
maradványai által növekszik, szükséges hogy jó vékony
fonalakból oly nagyságú hálók, minők magok a' nyo-
szolyák — mellyekben a' selyembogarak tartatnak —
készítenek; e' hálók azonban nagyon ritkák legye-
nek, hogy a' hernyók általuk a' rajtok szerteszét el-
hintett levélre könnyen felmászhasanak. Miután a' her-
nyók az illy hálókra felmáztak, az csupán két botra
felfűzve levén, csendesen minden hernyóval és levéllel

189. K. *E' selyembogarak második 's következő napi táplálásuk 's nevelésöknél mit kell tenni?*

F. Mig meg nem változnak és selymökbe nem burkolják magukat, kapjanak naponként bő 's egészséges eledelt, az ajtók és ablakok — kivéven az esős és nedves időt — töbnyire nyitva tartassanak; ha azonban többnapos esőzés miatt száraz eledelt nem kaphatnának, ez esetben is az ajtó gyakran nyitassék fel, hogy így hűsebb lég által mohón-evésök korlátoztassék. Ezt maga a' természet is teszi: mert Chinában főképp pedig Persa-királyság Gilán tartományában, hol szabad ég alatt e' hernyók szederfákon neveltetnek, ha esős az idő, levelek alá huzódnak 's az ott megnedvesítettek minden eledelről elfelejtkeznek, 's csak akkor — ha a' napsugarok által megszáritattak — nyúlnak ismét eledelhez.

190. K. *Mellyik napon kezdik selyembubóikat szőni?*

F. Töbnyire 7-dik napon, és ekkor legszükségesebb alkalmas helyről gondoskodni, hogy selymőket beszóhassék.

levonatik, 's más tiszta helyre átalvitetik. Jó volna, főleg ha kevés munkával sok selymet akarunk szerezni, e' hálókából annyit készíteni, mennyi a' hernyó nyoszolyája. Franciaországban tudnak olly mesterséget: miszerint két napszámos 10 mázsa selymet is (kétségtelenül illy módon) tenyészthet, midőn ellenben nálunk két napszámos mások segítsége nélkül alig $\frac{1}{2}$ mázsát szerezhet. Hogy ha Franciaország középponti gazdasági egyesületéhez intézett e' tárgybani kérdésünk 's kérelmünkre valami választ — mig a' könyvecske sajtó alá nem bocsátatik — nyerendünk: azt e' könyvecskébe iktatni el nem mulasztjuk.

191. *K. E' hely hogy készütelik el?*

F. Mindennemű száraz nyír, szeder és mogorófavessző sőt szalma is az e' célra készült osztályokra elhelyeztetik ritkán és szerteszét, hogy a' hernyók felmáshassanak, azonban jó erősen szükség azokat elrakni, hogy a' vesszők saját kárunkra fel ne fordíttassanak.

192. *K. Mikép tudhatni meg, hogy e' hernyók már megérttek, 's hogy magokat gubókla akarják fonní?*

F. Először úgy, hogy valamint azelőtt mohón evők valának, úgy most semmit sem ehetnek; másodszor igen nyugtalanok, fejöket ide 's oda hajtogatják, mintha szövésökre alkalmas helyet keresnének.

193. *K. Valljon több jeleink nincsenek?*

F. Harmadik jel fehéres-sárga hasuk, mellyen majd hogy át nem láthatni; valamint a' selyemfonál is, melly a' hernyó száján függ.

194. *K. E' fonókat már mikép rakhatni az érintett ágacskák közé?*

F. Áttétetnek leveleikkel együtt kijelölt kész helyeikre, ha azonban némelyek még találatnának, melyek jól emésztenek, ezek utóljára helyeztessenek közéjük.

195. *K. Most mit kell tenni?*

F. Miután a' hernyók a' selyemfonás és szövés végett így vigyázva kijelölt helyökre jutottak, a' fennevezett osztályok oldalai valami lepedővel vagy papirossal beárnyékoztatnak, csendességben hagyatnak, és tiszta légen kívül nincs többé semmire szükségök a' hernyóknak.

196. *K. Ezután mit fogunk tenni?*

F. Ezután műhelyökben 6 napig csendességben maradnak, mely idő alatt hihetőleg mesterséges munkájokat megteszik.

197. *K. Ennekutána mit teszünk?*

F. Hatodik napon a' lepedőket vagy más takarókat levonjuk, 's munkájok vagy két napig így hagyatik, hogy ez időközben az elkészült gubók, melyekbe beburkoltattak, ki száradhassanak 's illőleg erősödjenek.

198. *K. E' gubók közönségesen mely napon szedtetnek le?*

F. Közönségesen 8-dik napra, korábban leszedni azokat káros volna.

199. *K. Mikép ismerhetni meg, hogy a' selyemgubót minden veszedelem nélkül leszedheted?*

F. Ugy: hogyha az ágacskáknak, melyekre az érintett gubók felszövettek, kis megrázása után belső kopogás következik, mi annak a' jele: hogy a' hernyó munkálni megszűnt.

200. *K. E' selyemmel mit csinálunk?*

F. Most ideje van e' gubók eladásának, 's ezzel ne késlekedjünk, hogy a' hernyókból átalakult pillék gubóikat át ne egyék 's minket a' selyemtől meg ne foszszanak.

201. *K. És valljon azon meglyukasztott selyemgubókért nem nyerhetünk valamit?*

F. Valamit ad ugyan a' kereskedő ezekért is, de ez negyedrészt sem teszi annak, mit a' jókért 's tö-

kéletesekért fizet, e' mellett, miután a' pille belőlők kibútt, kevesett nyomnak.

202. *K. Valljon e' selymet mindössze kell-e szedni?*

F. Koránsem. A' szép és kemény gubókat elkülönözzük, valamint a' lágyakat is; itt azonban arra szükség ügyelni, hogy a' lágyak el ne nyomattassanak *).

203. *K. A' pille mely napon furja át magát?*

F. Töbnyire nyolczadnapra.

284. *K. Miután az eladással nem késhetni, mikép akadályoztathatjuk meg a' pilléknek gubójukból való kijövetelét, ha azokát tüstént nem adhatjuk el?*

F. A' pilléknek gubójukból való kijövele megakadályoztatik két módon u. m. forró víz, és a' kályha hévsége által.

205. *K. Melyik a' jobb mód?*

F. A' második mód, mely közönségesebb is.

206. *K. Mikép szokott megtörténni?*

F. Ugy, hogy a' kályha felmelegítetik 's a' szén és hamu belőle kisöpretik, ekkor meztelen kézzel a' hévség megvizsgáltatik, mellyben ha kezedet minden fájdalom nélkül eltarthatod, ez alkalmas 's kívánatos melegnek a' jele; de kivégeztetnek úgy is, ha kenyérsütés után azonnal kályhába tétetnek.

*) E' selyemgubókat némelly kereskedők 4 sőt 6 osztályra is szokták elkülönözni, 's azokért osztályaik szerint fizetnek, mivel nagyobb és keményebb gubóknak nagyobb az értéke is, 's ezekből egy fontra csak mintegy 200 darab megy, midőn a' kisebbekből 300 sőt 350 is szükséges.

207. *K. Mikkép rakhatni a' gubókat kemenczébe?*

F. Alacsony kosarakba téve a' kemenczébe helyeztetnek, 's itt mintegy egy óráig maradnak, míg tudniillik e' bogarak végkép zizegni meg nem szűnnek.

208. *K. Mellyik elfojtásuknak második módja?*

F. A' forró víz avagy gőz *).

209. *K. Mikkép ismerhetni meg hogy a' hernyók a' gubókban kihaltak?*

F. Ha egy illy gubó jó éles késsel felvágatván észreveszed, hogy megholt benne a' hernyó, akkor arról is meggyőződhetsz, hogy valamennyi élettelen.

210. *K. Azután mikkép folytatjuk a' munkát?*

F. A' selyembogarak mihelyt a' kemenczéből kiszedettek, azonnal valami lepedővel vagy pakróczczal befedeztessenek, hogy így azok is, mellyek tán életben maradtak, megfojtassanak, a' selyem pedig megpuhuljon, melly azután olly helyen, hova semmi egerék nem járnak, terjesztessék ki.

211. *K. Kinek kedve volna saját gazdaságából jövő esztendőre is selyemhernyókhöz jutni, mit cselekedjék az?*

F. A' legszebb gubókat megfojtásuk előtt válogassa ki, azután rakja' el azokat vászon, posztó vagy papirosra.

*) Némelylek vas-fazékba félig vizet öntenek, e' vízre azután valami átlukasztott feneket tesznek, mellyre a' gubókat rakják; a' víz ennekutána a' fazékban felforr és a' gubókban levő hernyók megfojthatnak, hova ismét más gubókat tesznek, mellyek végre megszáritatnak 's jövő szükségére eltétetnek.

212. *K. Végre mit fogunk velük cselekedni?*

F. Miután a' pillék házikójukból kimászván ösz-szepárosultak 's tojáskákat hoztak volna, a' papiros a' tojáskákkal együtt összetekertetik, 's jövő tavasz-ra száraz és hűvös helyre eltéttetik, a' posztóról pedig vagy vászonról e' tojáskák valami fa-késsel vigyázva levakargattatnak 's ólom vagy fa-szelenczébe avagy palaczkba is, melly azonban nyitva legyen — öntve, bátorságos helyen jövő szükségre fentartatnak.

Z á r a d é k.

E' gazdaság első tekintetre csekélynek látszik ugyan, mindazáltal ha selyemhernyóinknak elégséges eledelök leend és a' körülöttek való munkát megfogjuk tanulni, kétségtelenül hazánknak nagy nyereséget 's hasznot hozhat, mivel a' mostani szegénységben sinylődő nép meggazdagodik. Minden ház tenyésztessen e' tojáskákból csak egy latot, és gubókban félmázsa selymet fog nyerni: minek is átalában fontját 1 forintjával eladván már 50 ftokat szerezhet illy kis munka, sőt játék által. Majd ha a' szederfát szorgalmasbban ültetjük, 's ha törvényhatóságink e' gazdaságot ápolgatván azt szemmel tartandják, 's arról gondoskodandnak, hogy honunkban selymünket leszővethessük, akkor nem csak dúsabb nyereségünk leend, de az egész selyemtenyésztés is magasbra fog emeltetni.

V é g e.

TARTALOM.

	lap
Ertesítés.	3
Előszó. A' selyembogarak neveléséből eredő hasznáról	9
<i>Első rész. Az eledelről</i>	
A. Az eledel szaporításának kétféle módszere; a' mag és homlítás által	12
B. A' mag-ágyuak elkészítése, veteményezés ideje 's módszere.	14
1. Az első évi fácskák nevelése a' mag-ágyban	15
2. A' másodévi fácskák nevelése a' magágyban	16
C. Az iskolára alkalmas hely, az árok alkotása, a' magágyból ki szedésnek és az iskolába átültetésnek módja.	16
1. A' fácskák táplálása az első iskola-évben	18
2. A' fácskák nevelése a' második iskola-évben	20
3. Harmadik iskola-évben mi tétetik.	22
D. Azon helyről, melyre a' szederfák átültetnek az iskolából, a' gödrök 's föld elkészítése, hogy a' fák sikerrel nőjenek.	23
E. A' fáknak további neveltetéséről.	24
F. Az oltásról, és szemzésről.	26
G. A' fáknak az utak mellé, és szőlőhegyekre ültetése, tulajdonai, és a' levelek szedésének módja	28
H. Az eleven süvény.	31
<i>Második rész. Azon helyről, melyen tápláltatnak a' selyembogarak, tulajdona, és a' levegő tisztítása.</i>	34
<i>Harmadik rész. Az etetést illető szabályok, és vigyázat.</i>	36
a) A' hernyók ápolása első korban.	45
b) A' hernyók második kora, 's ebben nevelésük,	46
c) A' hernyók harmadik kora, — mi tétetik velök, 's miként ápolandók.	47
d) Negyedik kor, 's a' gazdának mellette foglalatossága.	47
e) Ötödik kor, és a' munka, mely nevelőjük által végre hajtatik.	48
Zárudek.	5

Österreichische Nationalbibliothek

+Z158836307

